

3. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 168 с.

4. Ярема О. Г. Предмет правового забезпечення інформаційної безпеки в інформаційному праві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 244–252.

5. Валюшко І. О. Інформаційна безпека України: трансформація після російського вторгнення. *Історико-політичні студії*. 2017. № 2 (8). С. 30–43.

6. Олефір І. В. Еволюція інформаційного суспільства в Україні. *S.P.A.C.E.* 2017. № 6. С. 26–29.

7. Проблеми нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки: Аналітична записка підготовлена Національним інститутом стратегічних досліджень у 2014 році. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyni-strategii/problemi-normativno-pravovogo-zabezpechennya-informaciynogo> (дата звернення: 24.10.2023).

8. Аніловська Г. Я. Інформаційна безпека підприємства в умовах використання сучасних інформаційних технологій: *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. № 18 (9). С. 267–280.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-27>

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ ПІРАТСТВУ НА МОРІ

Осадца Р. О.

*здобувач II курсу третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 – Право
кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародний гуманітарний університет
Науковий керівник: Загороднюк С. О.
кандидат юридичних наук, доцент
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Кримінально-правова характеристика піратства на морі визначається різними міжнародними конвенціями та національним законодавством країн. Основна міжнародна конвенція, яка регулює питання піратства, – це Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права

(UNCLOS) від 1982 року [1] та Женевська конвенція про відкрите море 1958 року [2].

Згідно з UNCLOS, піратство визначається як злочин відповідно до міжнародного права. Стаття 101 UNCLOS надає визначення піратства та встановлює правила для припинення і притягнення до відповідальності осіб, зайнятих піратством. Зокрема, визначено, що піратство включає акти на морі, які вчинюються з метою отримання особистої матеріальної вигоди, шляхом здійснення атаки на судна, захоплення або визволення заручників, і вчиняються за межами юрисдикції будь-якої конкретної країни.

Вперше норма міжнародного права, що регламентувала питання боротьби з морським піратством, була сформульована у статті 15 Женевської конвенції про відкрите море 1958 року [2]. У Коментарі Комісії міжнародного права ООН до статті 15 Женевської конвенції про відкрите море 1958 року зазначається: «Піратством можуть вважатися лише дії, які здійснюються у відкритому морі або у будь-якому іншому місці, яке знаходиться за межами територіальної юрисдикції будь-якої держави, але не на території будь-якої держави і не у межах її територіального моря» [3] [2, с. 33].

Національне законодавство більшості країн світу включає додаткові положення та санкції, щодо боротьби з піратством. Зазвичай це пов'язано з участю тієї чи іншої країни в міжнародних операціях по боротьбі з піратством, а також з розробкою внутрішніх заходів безпеки та контролю на морі.

Запобігання піратству на морі включає в себе різноманітні заходи, такі як: міжнародне співробітництво в сфері боротьби з піратством, шляхом обміну інформацією і координування спільних операцій; патрулювання та військові операції; захисту суден, що включає в себе прийняття заходів безпеки, таких як використання бар'єрів, найм піратських сторожів, зміна маршрутів тощо; інформаційно-освітні кампанії, в рамках яких здійснюється розповсюдження інформації серед моряків та корабельних компаній щодо ризиків піратства та ефективних заходів безпеки.

Наукова розробленість проблеми кримінально-правової характеристики та запобігання піратству на морі включає в себе широкий спектр досліджень, які охоплюють різні аспекти цієї проблеми. Деякі ключові напрями досліджень в цій області включають: дослідження міжнародно-правових документів, таких як Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права (UNCLOS) та Женевської конвенції про відкрите море 1958 року, і їхній вплив на визначення, переслідування та карання піратства; аналіз питань юридичної відповідальності за піратство та інші морські злочини. Розгляд викликів у здійсненні правосуддя та екстрадиції піратів;

вивчення ефективності міжнародних зусиль у боротьбі з піратством, включаючи спільні операції, обмін інформацією та координацію зусиль країн; дослідження ефективності заходів безпеки на суднах та в морських портах для запобігання піратству та розгляд превентивних стратегій та їхнього впливу на зменшення ризику; аналіз впливу піратства на розвиток економіки регіонів та суспільство в цілому. Дослідження соціальних та економічних факторів, що сприяють поширенню піратства; вивчення використання сучасних технологій, таких як супутниковий моніторинг, для підвищення ефективності систем безпеки та реагування на піратство.

Україна, як член Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організацій, взяла на себе зобов'язання в рамках свого національного законодавства відповідно до міжнародних стандартів боротьби з піратством на морі. Законодавство України регулює цю проблему на різних рівнях, включаючи кримінальну відповідальність, міжнародне співробітництво та запобігання піратству. Зокрема, стаття 446 КК України [4] містить визначення Піратства:

1. Піратство, тобто використання з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди озброєного чи незброєного судна для захоплення іншого морського чи річкового судна, застосування насильства, пограбування або інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна, – карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років із конфіскацією майна.

2. Ті самі діяння, якщо вони вчинені повторно або спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, – караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

У коментарі до цієї статті вказано:

1. Надзвичайна небезпека піратських дій зумовила той факт, що пірати ще за римським правом вважалися ворогами людського роду (*hostis humani generis*), а піратство – ще до прийняття Женевської конвенції про відкрите море – злочином за міжнародним звичаєвим правом. Морський розбій у всі часи дезорганізував торгівлю та інші економічні зв'язки між державами, від рук піратів загинула або постраждала іншим чином значна кількість людей [5].

2. Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека міжнародного судноплавства, а його додатковим обов'язковим об'єктом можуть бути – альтернативно – власність або життя, здоров'я, воля і гідність особи.

3. Потерпілими від піратства можуть бути тільки члени екіпажу або пасажирки морського чи річкового судна. Не виключається, що потерпілими від піратства можуть бути члени екіпажу або пасажирки військового корабля.

Під зазначеним судном, яке в ситуації його захоплення виступає предметом злочину, треба розуміти морський чи річковий транспортний засіб будь-якого типу, не закріплений постійно на морському (річковому) дні, включаючи судна з динамічним принципом підтримання, підводні апарати та інші плавучі засоби. Це не обов'язково має бути судно торговельного флоту, а й судно спеціальної державної служби (митної, санітарної тощо), або плавуча споруда, що використовується для морського промислу, розвідки і добування корисних копалин, рятування людей, захисту моря від забруднення, буксирування, здійснення гідротехнічних робіт, для наукових, навчальних, спортивних чи інших цілей, не пов'язаних безпосередньо з перевезенням пасажирів і вантажів, у т. ч. маломірне судно аматорської конструкції (катер, човен, яхта). Про поняття морське судно та річкове судно див. також коментар до статей 278, 284, 285, 339.

Дії, що за міжнародним правом розцінюються як піратські, вчинені щодо осіб, які перебувають на стаціонарних платформах, розташованих на континентальному шельфі, кваліфікуються як диверсія, тероризм або відповідний злочин проти власності чи проти життя та здоров'я особи. Так зване «повітряне піратство» може бути кваліфіковане за ст. 278 як захоплення повітряного судна.

4. З об'єктивної сторони піратство полягає у використанні озброєного чи незброєного судна для:

- 1) захоплення іншого морського чи річкового судна;
- 2) застосування насильства щодо екіпажу чи пасажирів іншого морського чи річкового судна;
- 3) пограбування екіпажу чи пасажирів іншого морського чи річкового судна;
- 4) інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна.

Висновки. Ці напрями досліджень спрямовані на поглиблене розуміння проблеми піратства на морі та розробку стратегій для ефективного запобігання цьому явищу. Вони враховують різні виміри проблеми, від правових аспектів до соціально-економічних та технологічних підходів. Різноманітні міжнародно-правові інструменти та ініціативи створюють рамки для спільної дії країн у боротьбі з піратством на морі та надають правову підтримку для переслідування та карання осіб, зайнятих цією злочинністю. У світлі зростаючих загроз морської безпеки, міжнародне співробітництво та дотримання встановлених норм і принципів мають велике значення для ефективного запобігання піратству.

Література:

1. Конвенція ООН з морського права від 10 грудня 1982 р. Ратифікована Україною 3 червня 1999 р., URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU82K23R> (дата звернення: 15.12.2023).
2. Конвенція про відкрите море від 29 квітня 1958 р. Ратифікована СРСР 20 жовтня 1960 р. (статті 14–23). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU58K08U> (дата звернення: 15.12.2023).
3. Співак І.В. Міжнародно-правові механізми у сфері протидії проявам морського піратства як запорука забезпечення безпеки морських перевезень. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 1, 2021. С. 163.
4. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T012341> (дата звернення: 15.12.2023).
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 4-те вид., перероблене та доповн. / відп. ред. С. С. Яценко, К. : А.С.К., 2005. 848 с. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/КК004969?an=2> (дата звернення: 15.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-28>

ЩОДО ПОНЯТТЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УСТАНОВЧИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ВЛАСНИКА МАЙНА У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Пашинін О. А.

здобувач вищої освіти (освітньо-наукового рівня)

за спеціальністю 081 – Право

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Науковий керівник: Павлюченко Ю. М.

доктор юридичних наук, доцент,

професор кафедри господарського та адміністративного права

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

У сфері господарювання основою будь-якої діяльності є відносини власності. По праву первісними в цих відносинах є відносини реалізації суб'єктами права власності шляхом здійснення організаційно-установчих повноважень. Однак на практиці відсутнє чітке розуміння